

Metodika

Elvira Petrović

TIPOVI POGREŠAKA U ENGLESKOM JEZIKU KOD UČENIKA MLAĐE DOBI

Višegodišnje praćenje nastave engleskog jezika u nižim razredima (I—V) nekoliko osnovnih škola u Osijeku pokazalo je da se kod učenika u toj dobi javljaju određeni tipovi pogrešaka, koji se znatno manje zapažaju kod učenika starije dobi. Nastavnici koji rade s učenicima mlađe dobi često se susreću s nazgled nelogičnim reakcijama učenika na verbalne ili vizuelne poticaje, kao npr.

I razred (uz sliku) Nastavnik: How many bunnies are there?

Učenik: On the grass.

Nastavnik: How many boys can you see?

Učenik: Jumping.

Nastavnik: What is the duck doing?

Učenik: In the pond.

III razred (slika Johna s puškom u ruci)

Nastavnik: What has John got?

Učenik: A soldier.

Što je uzrok takvim pojavama, koje pomalo liče na razgovor nagluhih? Iz navedenih primjera možemo zaključiti da učenik ili nije razumio pitanje ili je toliko obuzet svojom predodžbom o predočenoj slici da ne obraća pažnju na pitanje nastavnika. Stariji učenici, ako ne razumiju pitanje, neće ni pokušati odgovoriti, već će reagirati šutnjom ili zbunjenim pogledom. Učenici mlađe dobi, kojima učenje stranog jezika liči na igru, skloni su memoriranju riječi, fraza i rečenica iako ih ne razumiju ili ih samo djelomično razumiju. Kad god im se ukaže prilika, oni »izbacuju« te svoje jezične zalihe, vjerojatno očarani zvučnim efektom stranih glasova i akcenta, koje s velikom lakoćom imitiraju. Budući da ne osjećaju spontanu potrebu da nešto saopće na stranom jeziku, jer im je za tu svrhu dovoljan njihov materinji jezik, značenje memoriranih fraza ne čini im se bitnim.

Na koji način bismo mogli postići da nam ti mali učenici pored jezične forme usvajaju i jezični sadržaj?

Uvođenje vizualija u nastavu stranih jezika, naročito kod djece mlađe dobi, stvorilo je atmosferu učenja kroz igru, što je maksimalno pobudilo zanimanje djece za učenje stranog jezika. Međutim, ako izuzmemo tu neposrednu motivaciju, da li je svaka upotreba vizuelnih sredstava jednako djelotvorna? U nastavi stranih jezika, naročito na početnom stupnju, upotreba materinjeg jezika postala je tabu. Svaka nova situacija ili pojam pokušava se objasniti slikom ili dijafilmom ili imitiranjem radnje. To ne bi bilo loše kad bismo mogli biti sigurni da su svi učenici situaciju na slici ili u razredu shvatili na isti način. Ako se radi o jednom određenom predmetu ili osobi, postoji velika vjerojatnost da je zaista tako. Ali ako slika ili dijafilm treba da prikažu određenu situaciju ili ilustriraju određeni dijalog, često dolazi do pogrešnih zaključaka kod učenika, koji ne vide uvijek ono što bismo mi željeli ili što mi pretpostavljamo da oni vide. Sa željom da potvrdimo tu pretpostavku, tražili smo od učenika u jednom IV razredu da nam napišu tekst na hrvatskom ili srpskom jeziku uz nekoliko sličica dijafilma, uz koje još nisu čuli tekst na engleskom jeziku. Rezultat tog pokusa vrlo je zanimljiv. Uz jednu sličicu dijafilma npr. koja predstavlja djevojčicu kako pokazuje drugoj djevojčici kuću, dobili smo od učenika slijedeći tekst:

Ovo je moja kuća.
Ja stanujem u ovoj kući.
Dođi k meni kući.
Vidiš li ovu kuću?
Dođi da ti pokažem svoju kuću.
Evo moje kuće.
Pokazat ću ti svoju kuću — i sl.

Uz ostale sličice slijedio je bar tolik broj različitih rečenica. Kako mnogi nastavnici koji se služe slikama i dijafilmom u nastavi na početnom stupnju upotrebljavaju te vizualije pretežno za objašnjenje novog gradiva (riječi, fraza, rečenica), dešava se da se nepoznato objašnjava višeznačnim. Slušajući novo jezično gradivo, učenici ga povezuju sa svojom predodžbom o slici, tako da značenje jezičnih segmenata koje čuju nije isto za sve učenike. U to se lako možemo uvjeriti ako pokušamo pitati nekoliko učenika što znači rečenica koju su upravo čuli. Tako su npr. učenici jednog razreda rečenicu: "Mrs Rogers is at home", pošto su čuli objašnjenje na engleskom jeziku i rečenicu vrlo lijepo ponovili, preveli ovako:

Gospođa Rogers sprema kuću.
Gospođa Rogers je domaćica.
Gospođa Rogers voli cvijeće.
Gospođa Rogers stavlja cvijeće u vazuu.

Očito je da su ti učenici površno slušali tekst. Slika je u ovom slučaju imala negativan učinak jer je odvratila učenike od stvarnog značenja teksta koji su čuli, a koje bi možda lakše dokučili da nisu promatrali sliku.

Želimo li slike ili dijafilm upotrijebiti za objašnjenje novog jezičnog materijala, bilo bi potrebno prvo provjeriti da li se popratni tekst na stranom jeziku slaže s predodžbama učenika o situacijama na dijafilmu ili slici. Dvije-tri minute objašnjenja slika na materinjem jeziku neće predstavljati velik gubitak za nastavni sat, a pomoći će da se izbjegnju lutanja i krive predodžbe.

Ne smije se također zaboraviti da su vizualna sredstva od znatno veće koristi pri vježbanju i ponavljanju već objašnjenog gradiva. Tada je sva pažnja koncentrirana na jezik, a slike služe samo kao poticaj za razgovor i pomažu učenicima da se podsjetu na tekst koji su uz te slike čuli.

Drugi tip pogrešaka koji je uobičajen kod učenika mlađe dobi možemo ilustrirati slijedećim primjerima:

Nastavnik: Where is the book?

Učenik: The book is desk.

Nastavnik: Where's the chalk?

Učenik: Blackboard in the box.

U tim slučajevima učenik je pitanje razumio, ali njegovo jezično znanje nije dovoljno da ispravno odgovori. U oba odgovora radi se o izostavljanju funkatora, tj. prijedloga i gramatičkog člana:

The book is on the desk.

On the blackboard in the box.

Primijećeno je da su djeca mlađe dobi mnogo više sklona zanemarivanju gramatičkih riječi (prijedloga, pomoćnih glagola, članova) od starijih učenika. Učenici mlađe dobi memoriraju prvenstveno riječi punog značenja (content words), dok su funktori za njih »prazne« riječi, koje se mogu izostaviti, odnosno koje ostaju nezapažene. Evo nekoliko tipičnih primjera:

I in the classroom.

My hands clean.

This is boy.

Cat under table.

Girl play ball.

Bus is yellow.

He sleeping.

She is running school.

Kako ćemo postupiti kod takvih odgovora učenika, koji su sadržajno ispravni, ali pogrešni po obliku? Ako ih prihvatimo kao pokušaje učenika da nešto saopće na stranom jeziku, nećemo im suviše zamjeriti greške koje su počinili. Možda je dovoljno da ponavimo učenikov odgovor u ispravljenom obliku, ali da pri tome ne naglašavamo onu riječ koju je učenik izostavio:

Učenik: Cat under table.

Nastavnik: Yes, the cat is under the table.

Učenik će vjerojatno sam uočiti gdje je pogriješio, ali ako nismo sigurni u to, možemo tražiti da ponovi svoj odgovor, ovaj put ispravno.

Kod djece mlađe dobi često se javlja interferencija materinjeg jezika u obliku koji je vrlo rijedak kod starijih učenika. Ako riječ u stranom jeziku zvuči slično nekoj riječi u materinjem jeziku, djeca će joj dodati i njima poznato značenje u materinjem jeziku:

It is **near** the window.

Nije do prozora.

Today is my **lucky** day.

Danas mi je **laki** dan.

She is lazy.

Ona leži.

Često se također dešava da učenici mlađe dobi povezuju strane riječi punog značenja s funktorima na materinjem jeziku:

Sandy i Tom are in the kitchen.

I've got one book i one note-book.

Four and two make šest.

Ako učenici mlađe dobi dulji period vremena uče strani jezik isključivo slušanjem i imitiranjem govornog izvora, bez pisanog teksta, javljaju se karakteristične greške u segmentiranju jezičnog iskaza na riječi. Tako su kod učenika V razreda osnovne škole, koji su u I i II razredu učili engleski bez pisanih materijala, uočene slijedeće greške:

I've live in a family house.

I am live...

I'd would like...

I'm have a book.

They've have got...

No, I'm don't.

I'm go to school.

Pored spomenutih tipova pogrešaka javljaju se i one koje su karakteristične za učenike svih dobi, kao što su izostavljanje ili pogrešna upotreba gramatičkih morfema, neispravan red riječi ili pogrešan izbor leksike.

Nastavnici koji su svjesni da je pojava grešaka pri učenju jezika neizbježna uvidjet će njihovu dijagnostičku vrijednost. Ako se ista greška često ponavlja kod većeg broja učenika, nastavnik treba da pronade najprikladnije vježbe koje će pomoći učenicima da tu grešku otklone. Greške učenika pokazuju nastavniku kako učenici napreduju u jeziku, učenicima one pomažu u otkrivanju sistema jezika koji uče jer pomoću njih oblikuju i mijenjaju svoje pretpostavke o tom sistemu.

Odnos nastavnika prema greškama učenika jedan je od bitnih faktora koji utječu na proces učenja jezika i zato ga ne bismo smjeli zanemariti.

Howard B. Altman

INDIVIDUALIZIRANA NASTAVA STRANOG JEZIKA*

(američko iskustvo)

U siječanjskom broju časopisa "The Modern Language Journal" 1964. g., Elton Hocking, profesor Sveučilišta u Purdueu, Indiana, objavio je članak s optimističkim naslovom »Desetljeće koje dolazi«. Hocking proriče, između ostalog, da će se u slijedećih deset godina u američkim školama prestati učiti prema sistemu krutog programa (lockstep language learning) i da će svi učenici doista svladati program stranog jezika, imajući za to toliko vremena koliko će im biti potrebno.¹

* Referat podnesen u Radnoj grupi o Individualiziranoj nastavi stranih jezika na IV međunarodnom kongresu primijenjene lingvistike u Stuttgartu, Njemačka, 25—30. kolovoza 1975.

¹ Elton Hocking, "The Decade Ahead", *The Modern Language Journal* 48: 1 (January, 1964), 3—6.